

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΟΥ 19. αί.
ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ LENIN ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Στὸ τμήμα χειρογράφων τῆς Κρατικῆς Δημόσιας Βιβλιοθήκης τῆς ΕΣΣΔ, ἐπ' ὀνόματι Lenin τῆς Μόσχας (στὴ συνέχεια: Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας), βρήκαμε, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ παρακάτω τέσσερα ἔγγραφα Ἑλλήνων διπλωματικῶν ὑπαλλήλων τοῦ 19. αί., τὰ ὁποῖα κρίνουμε σκόπιμο νὰ δημοσιεύσουμε¹.

Τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν εἶναι ὅτι σήμερα βρίσκονται σὲ μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες βιβλιοθήκες τῆς ΕΣΣΔ, τὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, καὶ εἶναι γραμμένα ἀπὸ Ἑλληνας τοῦ 19. αί. στὴ γαλλικὴ γλώσσα, τὴ γλώσσα τῆς διπλωματίας. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ γράφτηκαν ἀπὸ τρεῖς Ἑλληνες οἱ ὁποῖοι ὑπηρέτησαν στὶς ρωσικὲς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες (Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος, Ἄνδρέας Παπαδόπουλος-Βρετός). Ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ὑπηρέτησε καὶ στὶς ἑλληνικὲς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες (Ἄνδρέας Παπαδόπουλος-Βρετός). Τέλος, εἶναι δυνατὸ νὰ ἀντλήσουμε ἱστορικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων αὐτῶν γιὰ τὴ συμπλήρωση ἱστορικῶν γεγονότων, γιὰ τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τῶν συντακτῶν καὶ τῶν ἀποδεκτῶν καὶ ἀκόμη γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο σκέφτονταν καὶ ἐνεργοῦσαν οἱ συντάκτες τους.

Τὰ ἔγγραφα δημοσιεύονται μὲ τὴ χρονολογικὴ τους σειρά. Οἱ φωτογραφίες τῶν ἐγγράφων βρίσκονται στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου.

1

Τὸ πρῶτο ἔγγραφο γράφτηκε στὴν Αθήνα τὸ 1831 στὰ γαλλικὰ ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Φιλικὸ Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλο (1780-1874)². Ὁ Ἰωάννης Παπαρ-

1. Εὐχαριστίες ὀφείλονται στὴν κυρία S. V. Žitomirskaja, στὸ προσωπικὸ τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης Lenin τῆς Μόσχας, στὸν κύριο G. L. Arš καὶ στὸν κύριο B. L. Fonkič γιὰ τὴ συμπαράστασή τους στὶς ἐρευνές μου στὴ Μόσχα τὸ Νοέμβριο τοῦ 1976.

2. Βιογραφικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. κυρίως: I. Φιλήμονος, *Δοκίμιον ἱστο-*

ρηγόπουλος μαζί με τὸν Ἰωάννη Βλασσόπουλο εἶναι γνωστοὶ Ἕλληνες πατριῶτες καὶ Φιλικοί, οἱ ὁποῖοι ριψοκινδύνευσαν τὶς θέσεις ποὺ εἶχαν στὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία τῆς Ρωσίας, γιὰ χάρη τῆς πατρίδας τους¹. Στὸ ἔγγραφο αὐτὸ² ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, ποὺ ὑπηρετοῦσε ὡς γραμματέας στὸ Προξενεῖο τῆς Ρωσίας στὴν Ἀθήνα, ζητᾶ ἀπὸ τὸν Ρῶσο ὑποναύαρχο P. I. Ricord³ νὰ βοηθήσει τοὺς κατοίκους τῆς Εὐβοίας στέλοντας ἓνα πλοῖο ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τοὺς πειρατές. Στὸ γράμμα φαίνεται καθαρὰ ὅτι ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος εἶχε πληροφορηθεῖ γιὰ τὶς ἐνέργειες τῶν πειρατῶν «στὰ νερὰ τῆς Εὐβοίας καὶ στὸν κόλπο τοῦ Βόλου» ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐξάλλου, τὸ ἔγγραφο μᾶς πληροφοροεῖ ὅτι ἡ ἐμφάνιση ἐνὸς ληστή ἄνησύχησε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἕλληνες. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθεῖ καὶ σὰν καλὴ διπλωματικὴ τοποθέτηση τοῦ Ἕλληνα πατριώτη καὶ Φιλικοῦ Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλου. Τὸ γεγονός δὲμως ὅτι εἶναι γνωστὴ ἡ πολιτεία τοῦ P. I. Ricord στὸ Αἰγαῖο ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἐπεμβάσεις του στὰ ἑλληνικὰ πράγματα καὶ μάλιστα δύο μῆνες περίπου μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ I. Καποδίστρια (ἀφοῦ γνωρίζουμε πὼς ὁ Ρῶσος ὑποναύαρχος βοήθησε τόσο πολὺ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση στὶς καταστολὲς τῶν ἐξεγέρσεων κατὰ τὴ διακυβέρνηση τοῦ I. Καποδίστρια⁴) ἐξηγεῖ γιατί ὁ Ἕλληνας διπλωματικὸς ὑπάλληλος στὸ Προξενεῖο

οικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τόμοι 4, Ἀθήνα 1859-1861, τόμος 4, Ἀθήνα 1859, σσ. 342, 345 καὶ 407· τοῦ ἴδιου Ἐπιτάφιος λόγος εἰς Ἰωάννην Παπαρρηγόπουλον, ἐφημ. Αἰών, 21.11.1874· Ἀναστ. Ν. Γούδα, Βίοι Παράλληλοι, τόμοι 8, Ἀθήνα 1872-1876, τόμος 5, Ἀθήνα 1872, σσ. 206-248· Στεφ. Ν. Θωμοπούλου, Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, Πάτρα 1950, σσ. 538, 561, 564 καὶ 586· Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. 12: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Ἰδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους (1821-1832), Ἀθήνα (Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν) (1975), σσ. 17, 25, 70-71, 75, 77, 135, 200-201 καὶ 521· Κ. Ν. Τριανταφύλλου, Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῶν Πατρῶν, Πάτρα 1959, σσ. 474-475, ὅπου καὶ περισσότερη βιβλιογραφία.

1. Γιὰ περισσότερα καὶ γιὰ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία βλ. κυρίως Κ. Ν. Τριανταφύλλου, ὁ.π., σσ. 96 καὶ 474-475.

2. Τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, ποὺ βρίσκεται στὴ Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Šifr M, № papki 9876, № ed. hran. 17: Γράμμα τοῦ Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλου στὸν P. I. Ricord».

3. Ὁ Pjotr Ivanovič Ricord (1796-1855) εἶναι ὁ γνωστὸς Ρῶσος ὑποναύαρχος, ἀρχηγὸς τῆς ρωσικῆς μοίρας στὸ Αἰγαῖο ἀπὸ τὸ 1830 ὡς τὸ 1833. Τὸ 1818 ἔγινε ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Πετρούπολης καὶ τὸ 1843 προβιβάστηκε σὲ ναύαρχο. Γιὰ περισσότερα βλ. *Bol'saja Sovetskaja Enciklopedija* (= Μεγάλη Σοβιετικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία), τόμ. 22, Μόσχα 1975, στ. 268.

4. Γιὰ περισσότερα βλ. Θ. Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα, Καταγραφή Γ. Τερτσέτη, Εἰσαγωγή—Ἐπιμέλεια Τ. Βουρνᾶ, Ἀθήνα (ἐκδόσεις Τ. Δρακοπούλου) (χ.χ.), σσ. 214-215· Π. Καρολίδου, *Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ 1821 μέχρι 1921*, τόμ. α', Ἀθήνα 1922, σσ. 230-239· E. Driault - M. Lhéritier,

τῆς Ρωσίας στὴν Ἀθήνα πληροφορεῖ τὸ Ρῶσο ὑποναύαρχο, ἀρχηγὸ τῆς ρωσικῆς μοίρας στὸ Αἰγαῖο, γιὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος ἦταν ἐμπιστο πρόσωπο στὸν Ι. Καποδίστρια¹, καὶ ὁ P. I. Ricord τόσο πολὺ ἀνακατευτόταν στὰ ἑλληνικὰ πράγματα πού, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ βοήθειά του καὶ τὴ συμπαράστασή του στὸν Ἰωάννη Καποδίστρια καὶ στὸν Αὐγουστῖνο Καποδίστρια, τὸ 1832 καὶ λίγους μῆνες πρὶν ἔλθει ὁ Ὄθωνας στὴν Ἑλλάδα, μετὰ ἀπὸ πρόταση πού ἔκανε ὁ Ἰταλὸς Φιλέλληνας κόμης Ἀλεξάνδρος Πάλμας, ἀπέκτησε τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλλήνα πολίτη καὶ θὰ γινόταν καὶ προσωρινὸς Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος μέχρι τὴν ἀφίξη τῆς ἀντιβασιλείας². Μᾶλλον γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Ὄθωνα στὴν Ἑλλάδα ὁ Ρῶσος ὑποναύαρχος ἀνακλήθηκε στὴ Ρωσία γιὰτὶ ἐξέθετε τὸ ρωσικὸ κύρος στὴν Ἑλλάδα³. Τέλος, πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι στὰ χρόνια τῆς διακυβερνήσεως τοῦ Ι. Καποδίστρια ἡ πειρατεία εἶχε ἐκλείψει τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1828⁴. Βέβαια ἡ περίοδος τοῦ Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1831, μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Ι. Καποδίστρια, μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς περίοδος ἀναρχίας καὶ νὰ ἐξηγηθεῖ γιὰτὶ ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος ἐνδιὰφέρεται γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς πειρατείας.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι χειρόγραφο γράμμα, γραμμμένο στὰ γαλλικά, σὲ δύο σελίδες, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μὲ ἡμερομηνία 29 Νοεμβρίου-11 Δεκεμβρίου 1831. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμμένο ἀπὸ ἄλλο πρόσωπο καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλου φαίνεται καθαρὰ ὅτι εἶναι μὲ διαφορετικὴ μελάνη.

Histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours, t. II: (par) E. Driault, *Le Regne d'Othon — La Grande Idée 1830-1862*, Paris (P.U.F.) 1925, σσ. 62-72· D. C. Fleming, *John Capodistrias and the Conference of London 1828-1831*, Thessaloniki 1970, σσ. 160-161 [Institut for Balkan Studies, 124]· *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* τόμ. 12, δ.π., σσ. 545, 555-561, 569, 573, 575 καὶ 579.

1. Πρβ. G. L. Arš, *I. Kapodistrias i grečeskoje nacional'no-osvoboditelno dvizenie, 1809-1822 g.* (Ὁ Ι. Καποδίστριας καὶ τὸ Ἑλληνικὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα 1809-1822), Μόσχα (Nauka) 1976, σ. 114.

2. Γιὰ περισσότερα βλ. Π. Καρολίδου, δ.π., σ. 313, καὶ Α. Παπαδόπουλου-Βρετοῦ, Ὁ Ρῶσος ἀντιναύαρχος Ρικόρντ ὑποψήφιος κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, *Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον* (ἐκδ. Μαρίνου Παπαδόπουλου-Βρετοῦ), Ἀθήνα 1863, σ. 153 κ.έ.

3. E. Driault - M. Lhéritier, δ.π., τόμ. II, σ. 107. Χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅταν τὸ 1833 ὁ Ricord θέλησε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Βασιλέα Ὄθωνα στὸ Ναύπλιο, δὲν παρουσιάστηκε μὲ τὴ στολὴ τοῦ ὑποναύαρχου τὴν ἡμέρα τῆς ἀκροάσεως. Τότε ὁ Ὄθωνας, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἐπίσημη στολὴ του, δὲν τὸν δέχτηκε, καὶ ὁ ὑπάσπιστός του κόμης Saporta τοῦ εἶπε: «Le Roi vous souhaite bon voyage». Γιὰ περισσότερα βλ. Π. Καρολίδου, δ.π., τόμ. β', σσ. 206, 537, καὶ Σπ. Β. Μαρκεζίνη, *Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος 1828-1964*, τόμ. 1: *Ἡ Ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος 1828-1862*, Ἀθήνα (Πάπυρος) (1966), σ. 129.

4. Βλ. D. C. Fleming, δ.π., σ. 27.

[Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας,
Sifr M, N^o papki 9876, N^o ed. hran. 17]

Athènes, le 29 Novembre 1831
11 Decembre

σ. 1 À Son Excellence
Monsieur le Vice Amiral
de la flotte Imperiale Russe
dans l'Archipel...

[Στὸ κάτω μέρος τῆς σελίδας ἀριστερὰ]

J'ai l'honneur de rapporter à Votre Excellence qu'Omer Pacha de Nègrepont m'a déjà informé par notre Agent de Nègrepont que des bateaux pirates se sont manifestés aux eaux de l'Eubée et dans le Golfe de Volos. Un des ces bataux fut déjà pris, il y a quelques jours par les habitants de Stora village en Nègrepont sur une petite île voisine Pettalios, et les pirates furent conduits ici par les mêmes Storaites, qui seront livrés au Gouvernement Grec.

Le gouverneur d'Athènes Mouchourdar Effendi m'a confié aujourd'hui qu'un des fameux brigants en Roumelie nommé Capitaine Néléndzas, chassé par les Turcs du voisinage et par les Grecs qu'il ravageait long-tems vient d'arriver à Marathon village d'Attique avec un suite de 70 soldats environs: il a envoyé dire au Mouchourdar effendi qu'il y demeurerai une dizaine de jours en attendant des bateaux pour passer, à ce qu'on dit, au Gouvernement Grec. Comme il est probable que l'intention de Capt^{ne} Néléndzas soit celle de se réunir aux autres pirates qui ne manquent pas dans les eaux de Nègrepont, je crois de mon devoir de vous en informer Monsieur l'Amiral, et qu'en ce cas Omer Pacha, ainsi que les habitants d'Eubée désirent qu'un bâtiment de guerre soit envoyé pour donner la chasse aux pirates qui font des vexations dans ces eaux.

J'ai l'honneur d'être avec la plus profond respect

De votre Excellence
Le très heumble et très
obéissant serviteur
Jean Paparigopoulos

Athènes le 29e Novembre
16 Décembre 1831.

J'ai l'honneur de rapporter à V. Excellence
qu'Osman Pacha le Régiment ne s'est informé par notre
Agent de Negrepont que des bâtimeaux pirates se sont mani-
festés aux cotes de l'Éubée et dans le golfe de Volos.
Un de ces bâtimeaux fut déjà pris, il y a quelques jours par
les habitans de Stora village en Negrepont sur une petite
île voisine de Patalis, et les pirates furent conduits en
par les mêmes Soldats qui seront livrés au Gouvernement
Grec.

Le Gouverneur d'Athènes. Monsieur de Saffar
m'a confié aujourd'hui qu'un des fameux brigands
ou Roussalis nommé Capitaine Nikindjal, chassé par
les Turcs du voisinage et par les Grecs qui le ravageait long-temps
vient d'arriver à Parathon village d'Attique avec une
troupe de 70 soldats environ: il n'envoie dire au Gouverneur
par offrande qu'il y séjournera une dizaine de jours attendant
des bâtimeaux pour passer, à ce qu'on dit, au Gouvernement Grec.
Comme il est probable que l'intention de Capit. Nikindjal
est celle de se réunir avec autres pirates qui se manœuvrent
par dans les cotes de Negrepont, je crains de vous devoir
de vous en informer Monsieur l'Amiral, et qu'en ce cas
Osman Pacha, ainsi que les habitans d'Éubée désireront
Cé Soit Excellence.

Monsieur le V. Ex. Amiral
de la flotte Impériale Russe
dans l'Archipel. &c. &c. &c.

qu'un bâtiment de guerre soit envoyé pour donner la
 chasse aux pirates qui font les ravages dans ces eaux.
 j'ai l'honneur l'être avec le plus profond
 respect
 De votre Excellence

Le très humble et très
 obéissant serviteur,
 Jean Bournovitch

Ἡ συνέχεια καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου τῆς προηγούμενης σελίδας.

2,3

Τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο ἔγγραφο θὰ τὰ ἐξετάσουμε μαζί, γιατί στάλθηκαν συγχρόνως ἀπὸ τὸν ἴδιο συντάκτη, τὴν ἴδια ἡμερομηνία καὶ ἀφοροῦν τὸ ἴδιο θέμα: τὴ σταδιοδρομία τοῦ συντάκτη¹.

Συντάκτης τῶν ἐγγράφων εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος, γιὸς τοῦ Φιλικοῦ Ἰωάννη Βλασσόπουλου², ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀναφέραμε, βοήθησε τὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴ θέση ποῦ κατεῖχε στις διπλωματικὲς ὑπηρεσίες τῆς Ρωσίας³.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐγγράφων 2 καὶ 3 μπορούμε νὰ συντάξουμε ἐδῶ τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ Κωνσταντίνου Βλασσόπουλου, γιατί γνωρίζαμε λίγα πράγματα γι' αὐτὸν μέχρι τώρα⁴.

Ὁ Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος τοῦ Ἰωάννη πρέπει νὰ γεννήθηκε τὸ 1799⁵. Ἄρχισε τὴ σταδιοδρομία του σὰν ὑπάλληλος στὴ Γραμματεία τοῦ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα τὸ 1817 καὶ τὸ 1819 τοποθετήθηκε σὰν προξενικὸς ὑπάλληλος (= Agent Consulaire) στὴν Πύλο. Τὸ 1820 πρέπει νὰ τοῦ ἐκφράσθηκε εὐφημη μνεία, γιὰ κάποια διπλωματικὴ του ἐπιτυχία, ἀπὸ τὶς ρωσικὲς κρατικὲς ἀρχές⁶. Τὸ 1821, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἄναστ. Ν. Γούδας⁷

1. Τὰ στοιχεῖα τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, ποῦ βρίσκονται στὴ Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Šifr AΓ/I, № papki 59, №. ed. hran. 14: Γράμμα τοῦ Κ. Βλασσόπουλου στὸν κόμη Α. Ρ. Tolstoj», ποῦ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἀντίγραφο τῆς παραιτήσεώς του.

2. Γιὰ τὸν Ἰωάννη Βλασσόπουλο βλ. κυρίως: Ἄναστ. Ν. Γούδας, *Βίοι Παράλληλοι*, τόμ. 5, ὁ.π., σ. 181-202· Στεφ. Ν. Θωμοπούλου, ὁ.π., σσ. 518, 538, 561, 564-565, 629, 631-632· Κ. Ν. Τριανταφύλλου, ὁ.π., σ. 96, ὅπου καὶ περισσότερη βιβλιογραφία.

3. Βλ. *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τόμ. 12, ὁ.π., σσ. 71, 75, 86, 98 καὶ 162· G. L. Arš, ὁ.π., σσ. 114, 169, 184-187.

4. Ἡ μόνη γνωστὴ πληροφορία γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο Βλασσόπουλο ἦταν τοῦ Ἄναστ. Ν. Γούδα (*Βίοι Παράλληλοι*, τόμ. 5, ὁ.π., σσ. 201-202), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει ὅτι ὁ Κ. Βλασσόπουλος, ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας στὴν Πύλο τὸ 1821, κακοποιήθηκε ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους γιατί διευκόλυνε τὴν ἀπόβαση τοῦ Κολοκοτρώνη στὴ Μάνη (Πρβ. καὶ Τ. Χ. Κανδηλώρου, Βλασσόπουλος Ἰωάννης, *Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*, τόμ. 7, Ἀθήνα (1929), σ. 404).

5. Αὐτὸ τὸ συμπεραίνουμε ἀπὸ τὰ γραφόμενά του, ὅπου ὑποστηρίζει πὼς ἄρχισε τὴ σταδιοδρομία του τὸ 1817 καὶ ἦταν 18 χρονῶν. Πρβ. ἔγγρ. 3, σ. 1.

6. Ὁ ἴδιος ἐπικαλεῖται ἔγγραφο τοῦ D. Daschkoff ἀπὸ 20 Μαΐου 1820 ποῦ στάλθηκε στὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα καὶ ἀφοροῦσε τὸ ἄτομό του. (Πρβ. ἔγγρ. 3, σ. 1). Ὁ D. V. Daškov (1788-1839), ἀνώτερος κρατικὸς λειτουργὸς τῆς Ρωσίας, ἦταν τὸ 1829-1939 ὑπουργὸς Δικαιοσύνης. Βλ. *Ministerstvo Justicii za sto let 1802-1902: Istoričeskij Očerak*, Πετρούπολη 1902· *Bol'saja Sovetskaja Ėnciklopedija*, τόμ. 7, Μόσχα 1972, στ. 1676· C.W. Crawley, *John Capodistrias: Some Unpublished Documents*, Thessaloniki 1970, σ. 94 [Institut for Balkan Studies, 114].

7. Βλ. παραπάνω σημ. 4.

κακοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὴν Πύλο γιατί διευκόλυνε, σὰν ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας, τὴν ἀπόβαση τοῦ Κολοκοτρώνη στὴ Μάνη. Φαίνεται ὅτι ἡ θητεία του στὶς ρωσικὲς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες ἀπὸ τὸ 1817 ὡς τὸ 1830 τελοῦσε σὲ δοκιμασία, γιατί ἀναφέρει ὅτι τὸ 1830 μονιμοποιήθηκε (=... m'admettre au service effectif...)¹ καὶ τοποθετήθηκε ὡς Γραμματέας-Διερμηνέας στὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα. Τὸ 1831 μὲ τὴν ἴδια ιδιότητα μετατέθηκε στὸ Προξενεῖο τῆς Σύρας² καὶ τὸ 1843 στὸ Προξενεῖο τῆς Ἀθήνας³. Τὸ 1862, μετὰ ἀπὸ τριακονταετὴ ὑπηρεσία, ζήτησε κάποιον προβιβασμὸ ἀπὸ τὶς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες τῆς Ρωσίας, ἀλλὰ δὲν εἰσακούσθηκε ἢ αἴτησή του⁴. Τὸ 1864, στὴν ἀναδιοργάνωση τῶν ρωσικῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπηρεσιῶν στὴν Ἑλλάδα⁵, ζήτησε νὰ τοποθετηθεῖ σὰν ὑποπρόξενος στὸν Πειραιά⁶. Ὅχι μόνον δὲν ἰκανοποιήθηκε τὸ αἴτημά του, ἀλλὰ τοῦ ζήτησαν νὰ ὑποβάλει καὶ τὴν παραίτησή του⁷. Στεναχωρημένος γιὰ τὸ ἀναπάντεχο αὐτὸ νέο ὁ Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος γράφει στὸν κόμη Α. Ρ. Tolstoj⁸ ἐκφράζοντας τὸ παράπονό του γιὰ τὴν ἀνταπόδοση αὐτῆ τῶν ρωσικῶν διπλωματικῶν ὑπηρεσιῶν. Συγχρόνως στέλνει καὶ ἀντίγραφο τῆς παραι-

1. Πρβ. ἔγγρ. 3, σ. 1.

2. Ὁ.π.

3. Ὁ.π.

4. Πρβ. ἔγγρ. 3, σ. 2.

5. Πρβ. ἔγγρ. 2, σ. 1.

6. Ὁ.π.

7. Πρβ. ἔγγρ. 2, σ. 2. Ἀπὸ τὰ γραφόμενα τοῦ Κ. Βλασσόπουλου φαίνεται ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία εἶναι, ἔμμεσα, ἔργο τοῦ Ρώσου πρεσβευτῆ στὴν Ἀθήνα κόμη Bloudoff.

Γιὰ τὸν κόμη Bloudoff καὶ γιὰ τὶς ἐνέργειές του στὴν Ἀθήνα στὰ χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α' βλ. E. Driault - M. Lhéritier, ὁ.π., τόμ. III (par) M. Lhéritier, *Le règne de Georges Ier avant le traité de Berlin 1862-1878. Hellénisme et Slavisme*, Paris (P.U.F.) 1925, σσ. 22, 25, 44, 46, 84-90, 150, 155-157, 159, 162 καὶ 166.

8. Βλ. τὸ ἔγγραφο 2: Γράμμα τοῦ Κωνσταντῖνου Βλασσόπουλου στὸν κόμη Α. Ρ. Tolstoj ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ ἡμερομ. 1 Ὀκτωβρίου 1864, στὸ ὁποῖο ὁ συντάκτης ἐπισυνάπτει καὶ ἀντίγραφο τῆς παραιτήσεώς του. Γιὰ τὸν Ρώσο διπλωμάτη Α. Ρ. Tolstoj δὲ βρήκαμε σχετικὸ λῆμμα στὴ *Μεγάλη Σοβιετικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*. Ὁ κ. G. L. Arš εἶχε τὴν εὐγενῆ καλοσύνη νὰ μὲ πληροφορήσει ὅτι ὁ Α. Ρ. Tolstoj ἦταν τὸ 1864 γραμματέας τῆς ρωσικῆς ἀποστολῆς στὴν Καρλσρούη. (Εὐχαριστῶ καὶ ἐδῶ τὸν κ. G. L. Arš γιὰ τὴν πληροφορία). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος ἔκανε χρῆση τῆς γνωριμίας ποὺ εἶχε μὲ τὸν Ρώσο διπλωμάτη κόμη Α. Ρ. Tolstoj καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ μεσολαβῆσει στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία τῆς Πετρούπολης, μιὰ καὶ ζητήθηκε ἡ παραίτησή του ἀπὸ τὸν Ἑλληνα ὑπάλληλο στὴ ρωσικὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία Ἰωάννη Παπαρρηγόπουλο (βλ. ἔγγρ. 2, σ. 1). Ἐξάλλου, σὲ Κατάλογο Συνδρομητῶν τοῦ Ι. Φιλήμονα (*Δοκίμιον Ἱστορικῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, τόμ. 4, Ἀθήνα 1861, σ. 532) ἀναφέρεται καὶ ὁ «ἐν Πετρούπολει» κόμης Ἀλέξανδρος Τολστόι, χωρὶς τὸ πατρωνυμικὸ του.

τήσεώς του. Ἐάν καὶ ὑπέβαλε τὴν παραίτησή του¹, ὅπως τοῦ ζητήθηκε γιὰ νὰ μὴν ἀπολυθεῖ «ex officio»², ἐντούτοις στὸ ὑστερόγραφο τοῦ γράμματός του ζητᾶ καὶ πάλι νὰ τὸν τοποθετήσουν στὸ Προξενεῖο τῆς Ρωσίας στὸν Πειραιᾶ³. Ἐδῶ σταματοῦν οἱ πληροφορίες μας γιὰ τὸ βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα τοῦ Κωνσταντίνου Βλασσόπουλου.

Ἐκεῖνο ποῦ θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσει ὁ ἐρευνητὴς εἶναι οἱ λόγοι τῆς παραίτησεώς του. Βέβαια γνωρίζουμε ὅτι τοῦ ζητήθηκε νὰ ὑποβάλει τὴν παραίτησή του γιὰ νὰ μὴν τὴν λάβει «ex officio». Ἐπικαλεῖται ὁ Κ. Βλασσόπουλος λόγους ὑγείας, γιὰ τὸ ξερὸ κλίμα καὶ ἡ μεγάλη ζέστη τῆς Ἀθήνας τοῦ κατὰ στρεψαν τὴν ὑγεία. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ γιατροὶ τὸν συμβούλεψαν νὰ ζήσει σὲ παραθαλάσσιο μέρος. Ἐτσι κατάληξε νὰ ὑποβάλει τὴν παραίτησή του. Οἱ λόγοι ὑγείας, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ὁ Κ. Βλασσόπουλος, δὲν πείθουν τὸν ἐρευνητὴ⁴, τουλάχιστο γιὰ τὴν ἡ δικαιολογία του ὑποκρύπτει τὴν πρότασή του νὰ τοποθετηθεῖ στὸν Πειραιᾶ⁵, ὅπως ζητᾶ καὶ στὸ γράμμα του στὸν Α. Ρ. Tolstoj⁶.

Τὸ ἔγγραφο 2 εἶναι χειρόγραφο γράμμα, γραμμένο στὰ γαλλικὰ σὲ δύο φύλλα recto-verso (4 σελίδες), ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μὲ ἡμερομηνία 1 Ὀκτωβρίου 1864. Αὐτόγραφο τοῦ συντάκτη.

Τὸ ἔγγραφο 3, εἶναι ἀνυπόγραφο χειρόγραφο σημείωμα τοῦ Κ. Βλασσόπουλου, γραμμένο στὰ γαλλικὰ σὲ δύο φύλλα recto-verso (3 σελίδες), μὲ ἡμερομηνία 1 Ὀκτωβρίου 1864 (ἀντίγραφο τῆς παραίτησεώς του).

[Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας,
Šifr ΑΓ/1, N° papki 59, N° ed. hran. 14]

Athènes, 1er Octobre 1864

σ. 1 À Son Excellence
Monsieur le Comte A. de Tolstoj

[Στὸ κάτω μέρος τῆς σελίδας ἀριστερὰ]

Monsieur le Comte!

Par la lettre que j'ai eu l'honneur d'adresser à Votre Excel-

1. Βλ. τὸ ἔγγραφο 3.

2. Πρβ. ἔγγρ. 2, σ. 2.

3. Πρβ. ἔγγρ. 2, σ. 4. Ὁ Ἀναστάσιος Ν. Γούδας ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὅτι ὁ Κ. Βλασσόπουλος «... ἐξυπηρέτησε κατὰ διαφόρους περιστάσεις τὴν Ῥωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἐτιμῆθη παρ' αὐτῆς διὰ τε τοῦ βαθμοῦ τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου καὶ διὰ διαφόρων παρασῆμων καὶ σήμερον [1872] ἐφησυχάζει ἐν Πειραιεῖ.....». (*Βίοι Παράλληλοι*, τόμ. 5, ὁ.π., σ. 202).

4. Ὁ ἴδιος ἄλλοῦ γράφει ὅτι εἶναι πολὺ καλὰ στὴν ὑγεία του (= jouissant d'une parfaite santé). Πρβ. ἔγγρ. 1, σ. 2.

5. Πρβ. ἔγγρ. 3, σ. 3.

6. Πρβ. ἔγγρ. 2, σ. 4.

lence, le 25 du mois dernier, j'ai pris la liberté d'implorer Sa puissante protection, pour me faire obtenir la place de Vice-Consul au Pirée; place que sera établie d'après les reformes des Consuls en Grèce et à la suite de la démission du service, demandée par Mr Paparigopoulo.

Un jour après l'expédition de ma lettre à Votre Excellence, Mr le Comte Bloudoff, contrarié, dit-il, par sa sensibilité de me donner lui même communication d'une lettre qu'il venait de recevoir de St Petersburg, à mon égard, à chargé Mr le Conseiller d'Etat
σ. 2 actuel Lely, en congé à Athènes, de me dire que, à la suite des dispositions prises par le Ministère Impérial au sujet des Consuls en Grèce, il m'engage de demander ma démission du service, pour éviter qu'elle ne me soit donnée ex officio, ce qui me priverait des avantages qui me seraient accordés en le faisant de ma spontanéité.

Ce coup fou droyant et inattendu (car je me fondais tranquillement, au moins par mon état actuel, sur la droiture de ma conduite, sur mes longs et irréprochables services et sur les lois Paternelles du Gouvernement Impérial) m'a mis dans une alternative très-difficile, mais je me suis décidé d'obéir plutôt à l'ordre de Mr le Ministre, et j'ai demandé ma démission comme par la copie que je m'empresse de soumettre ci-jointe à Votre Excellence.

La société grecque, qui connaît mon dévouement pour la Russie, ma patrie adoptive; mes ressources, bornées à mes seuls ap-
σ. 3 pointements et enfin jouissant d'une parfaite santé; quelle impression produira à cette même société de me voir dans l'angoisse la plus extrême, sans l'avoir mérité? Je laisse au jugement éclairé de Votre Excellence d'entirer les conséquences.

Dans mon âge, Monsieur le Comte, et d'après mes habitudes contractées pendant 35 ans de service sans interruption, il m'est impossible de m'occuper autrement, afin de me procurer le nécessaire pour mes besoins et pour ceux de ma famille. D'ailleurs l'oisiveté même minerait sensiblement ma vie.

Si le Gouvernement Impérial se déciderait à me nommer Vice-Consul au Pirée, j'aurais accepté cette place avec le même traitement que j'ai actuellement en y ajoutant seulement les frais de bureau.

Dans la désespérante position où je suis, je n'ai que le seul espoir de puissant appui de Votre Excellence, et j'ai l'intime convi-

ction que les sentiments chrétiens ne se refuseront pas de me l'accorder.

σ. 4 Je Vous supplie, Monsieur le Comte, de vouloir bien être indulgent pour mes importunités et de croire que, ma gratitude sera aussi durable dans mon cœur, que ma vie.

Je suis avec un profond respect,
Monsieur le Comte!
de Votre Excellence,
le très humble et très obéissant serviteur,
C. Vlassopoulo

P.S. Au moment de cacheter la présente, je viens d'apprendre par voie indirecte que, le Consulat d'Athènes ne sera pas aboli, mais que sa résidence sera transférée au Pirée et qu'un Consul, véritable russe, à été déjà nommé pour remplacer Mr Paparigopoulo.— Si c'est ainsi, pourquoi m'ont obligé à donner ma démission? —Ce nouveau Consul, soit-il jeune, ou avancé en âge, j'ai la pleine conviction, qu'il n'aurait nullement à se regretter de m'avoir auprès de lui pour son subalterne; au contraire, étant une personne instruite, saurait apprécier mon mérite au juste valeur.

[Τὸ συνημμένο στὸ παραπάνω ἔγγραφο ἀντίγραφο παραιτήσεως τοῦ Κ. Βλασσόπουλου].

Copie d' une supplique de C. Vlassopoulo, adressée a Mr le Consul de Russie Paparigopoulo, en date du 1er Octobre 1864.—

σ. 1 Depuis l' âge de 18 ans, j'ai consacré ma vie à l'honneur de servir le glorieux Empire de Russie.

J'ai commencé ma carrière en 1817, comme attaché à la Chancellerie de Consulat général en Moré.

En 1819, j'ai été nommé Agent Consulaire dans les provinces méridionales de la dite péninsule.

La dépêche de feu le Conseiller Privé Démétrius Daschkoff adressée au Consulat général en Morée, le 20 mai 1820, sub No 32, prouve que, (quoique jeune encore et dans les circonstances très-difficiles) j'ai su me rendre digne de la confiance dont j'ai été l'objet.

Sur la base de ces titres, le Gouvernement Impérial daigna m'admettre au service effectif l'année 1830 en qualité de Secrét-

taire Interprète au Consulat général en Morée; puis en 1831, en cette même qualité, à celui de Syra et enfin en 1843 au Consulat d'Athènes.

- σ. 2 Dans l'intervalle de *trente cinq ans* de service effectif, presque accomplis, sans interruption, j'ai geré en divers époques les deux derniers Consultats en l'absence de Consuls respectifs et j'ai rempli d'autres services en dehors des mes attributions que la Légation Impériale en Grèce s'est plus à me charger.

J'ai la satisfaction de savoir que ces services ont mérité les suffrages de la Légation précitée.

Les pièces officielles existantes en mon pouvoir viennent à l'appui de cette assertion.

En 1862, j'ai adressé une supplique, par la voie hierarchique, à Mr le Comte Bloudoff, le priant de vouloir bien intercéder auprès du Ministère Impérial, pour me faire obtenir une place en rapport avec mes connaissances et l'expérience acquise dans ma longue et irréprochable carrière.

- σ. 3 Ce vœu ardent ne s'est pas accompli, mais mon zèle, mon activité et mon dévouement pour le service Impérial ne se sont jamais démentis.

Cependant le beau ciel d'Athènes, à cause de sa température sèche et très chaude en été, a affaibli ma vie, qui, suivants l'opinion des médecins ne pourra reprendre son état normal qu'en fixant mon séjour dans une ville au bord de la mer, où on respire un air humide et saumâtre; mais comme cette mesure à prendre ne se concilie pas avec le devoir de ma place, je me voix dans la nécessité de demander ma démission du service.

Par conséquent je Vous prie, Monsieur le Consul, de vouloir bien faire les démarches requises auprès de qui de droit, afin que la démission réclamée me soit accordée.

Au reste je m'abandonne entièrement à la Munificence de Sa Majesté l'Empereur ne cessant jusqu'au derniers jours de ma vie de prier le Très-Haut pour une longue et heureuse vie de sa Majesté et pour toute l'Auguste famille Impérial, ainsi que pour la gloire perpétuelle de l'Empire Russe.

4

Τὸ τέταρτο ἔγγραφο ἔχει γιὰ συντάκτη τὸν Ἑλληνα λατροφιλόσοφο, λόγιο Ἄνδρέα Παπαδόπουλο-Βρετό, φίλο τοῦ Ι. Καποδίστρια¹.

Ὁ Ἄνδρέας Παπαδόπουλος Βρετός (1800-1876) εἶναι γνωστός ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ συγγράμματά του², κυρίως ἀπὸ τὰ παρακάτω ἔργα του:

α) *Κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821 τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν...*, Ἀθήνα 1845³. Τὸ ἔργο εἶχε καὶ δεύτερη ἔκδοσι: *Νεοελληνικὴ φιλολογία ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλείας τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν...*, μέρος α', Ἀθήνα 1854, μέρος β', Ἀθήνα 1857⁴.

β) *Mémoires biographiques-historiques sur les président de la Grèce, le Comte Jean Capodistrias...*, τόμ. α', Παρίσι 1837, τόμ. β', Παρίσι 1838⁵.

γ) *Notizie biografiche-storiche su Federico conte di Guilford...*— *Βιογραφικὰ-ἱστορικὰ ὑπομνήματα περὶ τοῦ κόμητος Φρειδερίκου Γυίλφορδ...*, Ἀθήνα 1876⁶.

Μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ Ι. Καποδίστρια ὁ Α. Παπαδόπουλος-Βρετός κατέφυγε στὴ Ρωσία ὅπου ὑπηρετήσε στὴ μεταφραστικὴ ὑπηρεσία τοῦ ρωσικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στὸ τμήμα Ἀσιατικῶν Ὑποθέσεων⁷. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲ μπόρεσε νὰ παραμείνει, γιὰτὶ ἀργότερα δημοσίευσε στὸ Παρίσι τὸ βιβλίο: *Un Grec très-devoué à la Russie, victime du chancelier de cet empire le prince Gortchacoff*, Παρίσι-Μασσαλία 1873⁸. Τὸ 1848 διορί-

1. Βλ. C. A. Vacalopoulo, *L'Economist Français Arthémond de Regny et son rôle dans l'histoire financière de la Grèce 1831-1841. Recherches sur la période de la Monarchie*, Thessaloniki 1977, σ. 4 [Institut for Balkan Studies, 178].

2. Πρβ. É. Legrand - H. Pernot, *Bibliographie Ioniennne*, τόμοι 2, Παρίσι 1910, βλ. ἀριθ. 969, 1055, 1062, 1074, 1089, 1156, 1160, 1287, 1311, 1339, 1379, 1400, 1425, 1429, 1475, 1486, 1499, 1505, 1552, 1766, 1780, 1796, 1862, 1869, 2003, 2025, 2072, 2097, 2098, 2150, 2197, 2201, 2584, 2645, 2917, καὶ 3424.

3. É. Legrand - H. Pernot, ὁ.π., τόμ. 1, σ. 367, ἀριθ. 1475.

4. Ὁ.π., σσ. 426-427, ἀριθ. 1796.

5. Ὁ.π., σ. 330, ἀριθ. 1287. Πρβ. καὶ C. A. Vacalopoulos, ὁ.π., σσ. 187-191.

6. É. Legrand - H. Pernot, ὁ.π., τόμ. 1, σσ. 371-372, ἀριθ. 1499.

7. Ὁ.π., τόμ. 2, σ. 557, ἀριθ. 2584.

8. É. Legrand - H. Pernot, ὁ.π., σ. 610, ἀριθ. 2917. Ὁ πρίγκηπας M. D. Gortçakov (1793-1861) πῆρε μέρος στὸν ρωσογαλλικὸ πόλεμο τοῦ 1812-1815, στὸν ρωσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1828-1829 καὶ στὴν καταστολὴ τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Πολωνίας τὸ 1830-1831. Τὸ 1844 ὀνομάστηκε στρατηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Στὸν Κριμαϊκὸ Πόλεμο τοῦ 1853-1856 ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ ρωσικοῦ σώματος στὸ Δούναβη (1853-1854) καὶ ἀπὸ τίς 24.2.1855 ἀρχηγὸς τοῦ ρωσικοῦ σώματος στρατοῦ στὴν Κριμαία. Τὸ 1856 ὀνομάστηκε ἀντιβασιλέας στὴν Πολωνία. Βλ. *Bol'saja Sovetskaja Ėnciklopedija*, τόμ. 12, Μόσχα³1972, σσ. 390-391.

στηκε ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδας στὴ Βάρνα καὶ τὸ 1849 μετατέθηκε στὴ Βενετία, ὅπου ἔμεινε ὡς τὸ 1851 ὅποτε ἀπολύθηκε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία. Τὸ 1854 ξαναδιορίστηκε Πρόξενος τῆς Ἑλλάδας στὴ Βενετία. Παρέμεινε στὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία ὡς τὸ 1855.

Τὸ ἔγγραφο γράφτηκε στὰ γαλλικὰ τὸ 1869 καὶ ἀπευθύνεται στὸν Ν. Δ. Kiselev¹. Ἔχει ἰδιωτικὸ χαρακτήρα. Ὁ συντάκτης θέλει νὰ ἀνανεώσει τὴ γνωριμία του μὲ τὸν ἀποδέκτη πού εἶχε κάνει στὸ Παρίσι τὸ 1842. Τοῦ στέλνει «μιά μπροσούρα» πού ἔγραψε «μετὰ τὴ μισητὴ ἀπόπειρα δολοφονίας ἐναντίον» τοῦ Ἀλεξάνδρου Β'². Ἡ μπροσούρα τὴν ὁποία ἔστειλε ὁ Α. Παπαδόπουλος-Βρετὸς πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἔργο του: *Les douze années du règne d'Alexandre II, empereur de Russie*, par André Papadopoulo Vrétos, auteur des «Mémoires biographiques-historiques sur le président de la Grèce, le Comte Jean Capodistrias», Παρίσι 1867³. Μαζὶ μὲ τὸ βιβλίον του ὁ συγγραφέας ἔστειλε καὶ τὸ ἐπισκεπτήριό του, ὅπου φέρεται σὰν «Chevalier». Τὸ ἐπισκεπτήριό του εἶναι καταχωρισμένο στὸν φάκελο ὅπου φυλάγεται καὶ τὸ γράμμα του στὴ Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας. Στὸ γράμμα του ὁ Παπαδόπουλος-Βρετὸς ἀναφέρεται στὴ «σταθερὴ ἀφοσίωσή του» πρὸς τὴν «Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνηση τῆς Ρωσίας». Τέλος, ἀπὸ τὸ ὑστερόγραφο μαθαίνουμε ὅτι τὸ 1869 ἔπασχε ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ γι'αὐτὸ τὸ γράμμα τὸ ἔγραψε κάποιος ἄλλος.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι χειρόγραφο γράμμα στὰ γαλλικὰ σὲ δυὸ σελίδες, ἀπὸ τὴ Φλωρεντία, μὲ ἡμερομηνία 19 Φεβρουαρίου (3 Μαρτίου) 1869. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο ἀπὸ ἄλλο πρόσωπο (ἀνορθόγραφο) καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Παπαδόπουλου-Βρετοῦ φαίνεται καθαρὰ ὅτι εἶναι μὲ διαφορετικὴ μελάνη⁴.

[Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας,
Fond 129, Karton N° 18, ed. hran. N° 16]

1. Ὁ Ν. Δ. Kiselev, «Πρέσβυς τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β'», πρέπει νὰ εἶναι συγγενής, ἀν ὄχι ἀδελφός, τοῦ γνωστοῦ Ρώσου κόμη Ρ. Δ. Kiselev, ὁ ὁποῖος συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἀγροτικὴν μεταρρυθμίσειν στὴ Ρωσία τὸ 1837-1841 καὶ ἱδρυσεν τὴν ἀγροτικὴν σχολὴν πού ὀνομάσθησαν «σχολὴν τοῦ Kiselev». Βλ. *Bol'shaja Sovetskaja Enciklopedija*, τόμ. 12, Μόσχα 1973, στ. 569-571.

2. Ἡ ἀπόπειρα δολοφονίας ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' (1855-1881), ἡ ὁποία ἀναφέρεται ἐδῶ, εἶναι ἡ πρώτη, πού ἔγινε ἀπὸ τὸν Karakosov. Βλ. Ρ. Kovalevsky, *Manuel d'Histoire Russe*, Παρίσι, ἔκδ. Payot, (1948), σ. 287. Ἡ δευτέρη ἔγινε τὸ 1879 καὶ ἡ τρίτη τὸ 1881, στὴν ὁποία καὶ πέθανε.

3. É. Legrand - H. Pernot, ὁ.π., τόμ. 2, σ. 557, ἀριθ. 2584.

4. Τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγγράφου, πού βρίσκονται στὴ Βιβλιοθήκη Lenin τῆς Μόσχας, εἶναι τὰ παρακάτω «Fond 129 (Kiselev), Karton N° 18, ed. hran. N° 16: Γράμμα τοῦ Α. Παπαδόπουλου-Βρετοῦ στὸν Ν. Δ. Kiselev».

Florence, 19. Février (3 Mars 1869)
Via della Pergola N° 13.

Monsieur le Comte

C'est avec un véritable plaisir que je viens d'apprendre par le Ministre de Grèce Mr Conduriottis que Votre Excellence, que j'ai eu l'honneur de connaître à Paris en 1842, est ici le digne Ambassadeur de S. M. L'Empereur Alexandre II.

Aussi je m'empresse de faire hommage à V. E. de la brochure ci-jointe, que j'ai publiée après l'odieux attentat contre la vie de Son Auguste Souverain.

Si je n'ai pas atteint le but que je me proposais du moins je l'espère que V. E. y remarquera mon constant dévouement au Gouvernement Impériale de Russie.

J'ai l'honneur, Mr le Comte, d'être avec le plus profond respect.

De V. Excellence

Le très humble et
très reconnaissant Serviteur

A. Papadopoulo Vreto

P.S. C'est par une main étrangère que j'ai écrit ces lignes, car la grave maladie de mes yeux depuis quatre ans ne me permet que de signer mon nom seulement.

[Στὸν ἴδιο φάκελο

Τὸ ἐπισκεπτῆριο τοῦ Α. Παπαδόπουλου-Βρετοῦ]

Le Chevalier Papadopoulo Vretò